

SANASTO RY, SANASTO RF
Korkeavuorenkatu 30 A, 5. krs
00130 Helsinki
Puh. (09) 5629 3300
info@sanasto.fi

LAUSUNTO

10.9.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
copyright@minedu.fi

ASIA: Sanaston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi koskien lakia tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista (OKM35/010/2014)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja laiksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Finlands svenska författareförening rf, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry ja Suomen tietokirjailijat ry.

1. Yleisesti

Suomessa tekijänoikeuden kollektiivinen hallinnointi toimii kiitettävästi. Oikeudenhaltijat ja teosten käyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä tekijänoikeusjärjestöjen toimintaan ja järjestöt raportoivat hallinnointitoimistaan avoimesti niin yleisölle kuin hallinnointia esimerkiksi sopimuslisenssialueilla valvovalle opetus- ja kulttuuriministeriölle. Kollektiivihallinnointia koskevan direktiivin (2014/26/EU) implementointi osaksi Suomen lainsäädäntöä tulisi tehdä toimivat ja eurooppalaisella tasolla usein esimerkillisiksi katsotut käytännöt säilyttäen. Tekijänoikeuksien hallinnointia ei tule tehdä raskaammaksi tarpeettomalla lisäsääntelyllä ja se tulee voida toteuttaa mahdollisimman alhaisin kustannuksin. Näin voidaan turvata sekä teosten tekijöiden että teosten käyttäjien edut mahdollisimman täysimääräisesti.

Mielestämme luonnos hallituksen esitykseksi koskien lakia tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista täyttää edellä mainitut vaatimukset pääosin hyvin. Seuraavissa kappaleissa kommentoimme muutamia yksittäisiä hallituksen esitysluonnoksen kohtia tarkemmin.

2. Lain soveltamisala

Suomalainen (ja laajemmin eurooppalainen) kilpailukyky on tärkeä voimavara myös tekijänoikeuksien kollektiivisen hallinnoinnin alueella. Tekijänoikeuden yhteishallinnointia koskevan lain tulee kohdella kaikkia tietyllä alueella toimivia yhteishallinto-organisaatioita samalla tavalla ja turvata kaikille yhdenvertaiset toimintaedellytykset.

Hallituksen esityksen mukaan lakia sovellettaisiin Suomeen sijoittautuneisiin yhteishallinnointiorganisaatioihin. Direktiivin johdantokappaleessa 10 todetaan, että kansallisesti soveltamisala voitaisiin ulottaa unionin ulkopuolisiin, täällä kuitenkin toimiviin yhteisöihin. Näin ollen lain soveltamisala tulisi ulottaa myös sellaisiin järjestöihin, jotka eivät ole välttämättä sijoittautuneet Suomeen, mutta tosiasiasa toimivat myös sen alueella.

Epäoikeudenmukaisen kilpailuedun tarjoaminen tällaisille järjestöille ei voi olla lain tarkoitus. Hallituksen esitykseen tulisi lisätä, että laki koskee myös Suomessa tosiasiasa toimivia, mutta Suomen ulkopuolelle sijoittautuneita tekijänoikeuden yhteishallinnointijärjestöjä.

3. Teosten käyttäjän määritelmä

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi käyttäjä määritellään 4 §:n 5-kohdassa henkilöksi, joka tarvitsee oikeudenhaltijan *luvan* käyttääkseen teosta. Tämä määrittely on mielestämme ongelmallinen, sillä lupavaatimus ei ota huomioon esimerkiksi pakkolisenssitilanteita tai lainauskorvauksen perusteena olevaa teosten lainaamista yleisölle. Näissä käyttöyhteyksissä teosten käyttäjällä on oikeus käyttää teosta ilman oikeudenhaltijan lupaa. Oikeudenhaltijalla on kuitenkin oikeus korvaukseen.

Direktiivin 3 artiklan k-kohdan käyttäjä-määritelmä poikkeaa edellä mainitusta ja käyttäjänä direktiivissä pidetään myös tahoa, joka suorittaa korvausta teosten käyttämisestä. Tämä direktiivin sisältämä muotoilu tulisi kirjata myös luonnokseen hallituksen esitykseksi.

4. Oikeudenhaltijoiden korvaus teosten käytöstä (34 §)

Luovan työn jatkuvuuden kannalta on erittäin tärkeää, että teosten tekijöille varmistetaan oikeus kohtuulliseen korvaukseen tehdystä työstä. Kirjallisuuden alan tekijöiden toimeentulo muodostuu usein pienistä puroista. Mielestämme on erinomaista, että kohtuullinen korvaus nostetaan esiin myös käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa.

On kuitenkin huolestuttavaa, mikäli teosten käytön lisensoinnin yhteydessä kohtuullinen korvaus ja sen määrittäminen kytketään ensisijassa oikeuksien käytön taloudelliseen arvoon liiketoiminnassa. Mielestämme hallituksen esityksen tekstissä tulisi tunnustaa teosten käytölle ja käyttöluvalle myös itseisarvo. Teoksia käytetään usein ilman mitattavaa taloudellista hyötyä ja kohtuullinen korvaus on varmistettava myös näissä tapauksissa. Tällä on erittäin tärkeä periaatteellinen merkitys teosten tekijöille.

Edellä mainittu teosten käytön arvo tulisi kirjata hallituksen esitykseen nimenomaisesti. Vähintäänkin tulee korvata luonnoksen 34 §:n sisältämä ”erityisesti”-sana direktiivin mukaisella ”muun muassa”-termillä.

5. Toimitusjohtajan käsite sekä toimitusjohtajan nimittäminen ja erottaminen

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan yhteishallinto-organisaatiolla tulee olla toimitusjohtaja. Valtaosa kotimaisista yhteishallintojärjestöistä on yhdistyspohjaisia ja niiden toiminnanjohtaja tai toimitusjohtaja on työsuhteessa (työsopimuslain sääntöjen mukaan) järjestöön. Hallituksen esityksellä ei liene tarkoitus muuttaa tätä käytäntöä ja yhdistysten toiminnanjohtajien asemaa. Terminologisten epäselvyyksien välttämiseksi hallituksen esitykseen tulee kirjata, että järjestöllä voi toimitusjohtajan ohella olla toiminnanjohtaja.

Direktiivin 8 artiklan 4 kohdassa säädetään siitä, että yhteishallinto-organisaation yleiskokouksen tehtäviin kuuluu mm. hallituksen jäsenen nimittäminen ja erottaminen. Yhteishallintolakia koskevan hallituksen esitysluonnoksen mukaan yleiskokouksen nimittämis- ja erottamistehtävä kohdistuisi kuitenkin toimitusjohtajaan. Mikäli tämä eroavaisuus direktiivin tekstissä ja sen kotimaisessa implementoinnissa johtuu direktiivin ”director” -termin virheellisestä tulkinnasta (määritelty direktiivin 3 artiklan 8 g-kohdassa), tulee virhe korjata ja antaa toimitusjohtajan nimittämis- ja erottamistehtävä järjestön hallitukselle.

6. Valvontaelin

Hallituksen esityksen mukaan yhteishallintojärjestössä tulee olla valvontaelin, joka on hallitus. Direktiivissä kuitenkin todetaan, että valvontaelin ei saa osallistua yhteishallintojärjestön liiketoiminnan johtamiseen.

Suomalaisessa järjestökäytännössä hallitus tekee usein liiketoiminnan johtamiseen liittyviä päätöksiä ja johtaa liiketoimintaa yhdessä toiminnanjohtajan (tai toimitusjohtajan) kanssa. Läpinäkyvyyteen ja esteettömyyteen liittyvien syiden johdosta hallituksen asema valvontaelimenä voi muodostua ongelmalliseksi varsinkin yksitasoisissa yhteishallinto-organisaatioissa.

Hallituksen esityksessä tulisikin taata yhteishallintojärjestölle mahdollisuus järjestää valvontatoiminta parhaaksi katsomallaan ja direktiivin edellytykset täyttävällä tavalla.

7. Kokeellinen lisensointi

Lisensoinnin kokeileminen teosten uusille käyttöalueille erilaisten pilottiprojektien alla on arkipäivää jo useassa yhteishallinto-organisaatiossa. Kokeilujaksoilla pyritään erityisesti palvelemaan käyttäjien yhä nopeammin muuttuvia ja kehittyviä tarpeita. On erittäin hienoa, että kokeellisessa lisensoinnissa käytettävien sopimusehtojen ja tariffien sitovuuteen otetaan kantaa hallituksen esitysluonnoksessa. Tämä luo varmasti selkeyttä oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja teosten käyttäjien välisiin suhteisiin.

Se, että kokeellisessa lisensoinnissa käytetyt sopimusehdot ja tariffit eivät sido oikeudenhaltijoita edustavaa järjestöä käytön lisensoinnissa tällaisen jakson jälkeen, edesauttaa oikeudenhaltijoiden uskallusta ja halua ylipäätään lähteä kehittämään ratkaisuja uusille alueille. Pilottiprojektissa voidaan kokeilla myös erilaisia hintamekanismeja ja on tärkeää, ettei kokeilu luo oikeudenhaltijaa jatkossa sitovaa vaikutusta.

Käyttäjälle kokeellinen lisensointi luo mahdollisuuden nopeaan käyttöalueiden testaamiseen, eikä ns. täydellisen lupa-alueen valmistelemiseen jouduta käyttämään kohtuuttoman kauan aikaa.

8. Valvova viranomainen

On erinomaista ja kannatettavaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö toimii yhteishallintolain mukaisena valvovana viranomaisena. Tekijänoikeuden yhteishallinto-organisaatioiden toimintaan liittyy puhtaasti lisensoinnin lisäksi monia kulttuurista ja edunvalvonnallista ulottuvuutta omaavia toimintoja. Tällaisten valvontaan soveliaim on ministeriö, jossa sekä kulttuurin että tekijänoikeuden tietämys on parhainta.

Hallituksen esitysluonnos takaa tarpeen mukaan yhteistyön kilpailuviranomaisen kanssa sen toiminta-alueeseen kuuluvissa asioissa. Mielestämme tämä menettely turvaa kaikkien osapuolten edut ja kilpailuoikeudellisten näkökulmien riittävän huomioimisen.

9. Riitojen ratkaisu

On hyvä, että lakiluonnoksessa ei ole esitetty erillistä, ns. vaihtoehtoista riidanratkaisumenettelyä tähän lakiin perustuvien riita- ja hakemusasioiden käsittelyyn.

Tekijänoikeusasioita koskevien riitojen käsittely on vastikään siirretty tekijänoikeuden erityisosaamista omaavan markkinaoikeuden ratkaistaviksi, jonne myös tätä lakia koskevien riitojen ratkaisu luontevasti sopii.

10. Lain voimaansaattaminen

Hallituksen esitysluonnoksessa on lain voimaansaattamisen ajankohdaksi asetettu 10.4.2016. Tekijänoikeuksia kollektiivisesti hallinnoivien järjestöjen hallintokäytäntöihin on odotettavissa kuitenkin verrattain merkittäviä muutoksia uuden lain myötä. Tästä syystä lain voimaansaattamisessa tulisi käyttää kaikki mahdollinen kansallinen liikkumavara, jotta tarvittavat muutokset järjestöissä on mahdollista toteuttaa harkitusti sekä esimerkiksi yhdistyslain ja järjestöjen sääntöjen mukaisesti. On toivottavaa, että siirtymäaikaa yhteishallintolain vaatimusten toteuttamiseksi olisi ainakin vuoden 2016 loppuun saakka.

Helsingissä 10. päivänä syyskuuta 2015

SANASTO RY

Virpi Hämeen-Anttila
Puheenjohtaja

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja